

יוצא לאור ע"י

איחוד חסידי מונקאטש

מענינא דיומא

מרכבה לצדיק

אמרו חז"ל (סנהדרין צו, ב) "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק". מאמר זה הוא מרפסין איגרא. האם יתכן שהיה להמן הרשע איזה זכות שבגללה זכה שבני בניו יעסקו בתורה. כמה מבני עמנו, אנשים הגונים ישרים וגם צדיקים, הצטערו על דבר זה ולא זכו לה. כמה דמעות זולגים מעיני אבות ואמהות, שצאצאם יהיו לומדי תורה, ולאו כל אדם זוכה!

דבר זה הוא מן הנסתרות לד' אלקינו! אך נספר עובדא שסיפר רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע, כדי להאיר הסתום. פעם ישב הרה"ק הרבי ר' הירש מרימנוב ז"ע בחדרו, ושמע מאחורי הדלת שהגבאי טוען עם אשה אחת, והיו מגביהים קולם יותר ויותר, ומבלבלים אותו מעבודתו הקדושה. יצא מחדרו, ושאל מה זה ועל מה זה. ענה הגבאי: לאשה זו יש בקשה משונה מאוד, שאכתוב קוויטל על שם בעלה, שיתפלל עליו רבינו שימות במהרה! כמוכן שסרבתי, לדברים מבהילים ומוזרים כאלו. אבל היא מפצירה בי, ועל זה אנו רבים... מה הופתע לשמוע את רבו אומר לו, "גבאי אתה, ותפקידך לרשום בקשות ישראל כפי מה שהם מבקשים". הגבאי כתב לה הקוויטל כבקשתה, והיא נכנסה והניחה הקוויטל ופדיון לפני הרבי. תיכף ציוה להגבאי שיזמין עגלה וסוסים, ונסעו לביתה של האשה בזריזות ובהלה. בבואם לשם, ראו את בעלה שוכב כגוסס ר"ל, וסיפרה האשה שכבר כמה ימים רוחף בין החיים ובין המתים, ונדמה שאין נשמתו רוצה להיפרד מגופו. ועל כן בקשתה שיתפלל הצדיק שיוכל הנשמה להיפרד מן הגוף ויגאל מיסוריו. הרה"ק מרימנוב התקרב אל המטה, התחיל לדבר עם הגוסס עד שמעט מעט חזר והתחזק. אך כששבה רוחו במקצת, פקח עיניו וראה רבי וגבאי עומדים אצלו, התחיל לצעוק עליהם שיצאו משם כי נראים הם מכת החסידים. שאלו הרבי "למה אתה כועס כל כך על החסידים". השיב, "כי אינם אנשי אמת". שאלו הרבי "מנין לך זאת". סיפר שכל ימיו היה בעל עגלה, ופעם אחת באו אלי קבוצת חסידים, ובראשם אחד שהיה נראה כרבי שלהם, ובקשני שאקח אותם למעזריטש, כי רצו לנסוע לרבע לסעודת ראש חודש. והסכמנו, שאסיע אותם ואחכה להם כערך א' או ב' שעות, ואז יחזרו אתי. אך הזהרתי אותם, שמוכרח אני לחזור בשעה מסוימת, כי עלי להסיע איש אחר". והבטיחו לי שבודאי בשעה זו כבר נהיה בחזרה. ממשיך הבעל עגלה "מה אומר ומה אדבר, חכייתי עליהם שעתיים ושלש וקרוב לארבע שעות, עד שהתחלתי לדאוג לשלומם. שאלתי לאנשי העיר, איפה דירת הרבי. הלכתי, וראיתי שהדלת סגורה, אין איש. בלית ברירה, נגשתי למנעול, ופתחתי הדלת בלי בקשת רשות. וראיתי אותם יושבים, משקה מונח על השלחן, ופניהם אדומות כאש מתלקחת, עושים עצמם כאינם רואים אותי כלל. צעקתי עליהם בקולות, עד שנבהלו, והזדרזו לבקש ברכת פרידה מרבע. היה לי הפסד גדול, כי לא חזרתי בזמן הקבוע. אמנם רצו לשלם לי ההיזק, אבל הייתי ברוגז עליהם כי לא עמדו בהבטחתם..."

בתוך כך זלגו עיני הרבי מרימנוב ז"ע דמעות. ואמר לו, "אמור אחרי ויודי: אשמנו, בגדנו כו". ולפני שגמר התיבות האחרונות, הזדרז הרבי מרימנוב - שהיה כהן - ופסע לאחוריו לצאת מן הבית, ומפתח הבית אמר לפניו "תתענו...". וכך יצאה נשמתו.

אחר כך הסביר הרבי מרימנוב, שקבוצת חסידים שהסיע בעל עגלה זה נסעה להמגיד ממעזריטש ז"ע, וכפי שתיאר לי את צורתו הקדושה, היה בראשם הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע. וכשהיו אצל רבע הקדוש אש קודש היתה מלהטת סביבם, והיו בעולם שהוא למעלה מן הזמן, ועל כן נתאחרו. והנה איש זה, לא היתה כוונתו לקבל פני המגיד ז"ע, וכל הליכתו היתה רק מתוך כעס לזרום לנסיעה. אמנם, הרי בין כך וכך נגעה ידו במנעול הדלת של המגיד ז"ע, ומקובל אצלנו "אז ווער ס'האט אמהל אנגעריט די קלאמקע פון די טיר פון דעם הייליגער מגיד וועט נישט אוועק גיין פון דעם עולם אן צו טוהן תשובה". וכיון שהיה איש פשוט ולא ידע דרך תשובה, על כן לא נפרדה נשמתו ממנו. וכשאמרתי אתו ויודי, ועשה תשובה, על ידי זה מיד עלתה נשמתו לגן עדן, כי שב בתשובה שלימה לפני מיתתו. גם המן, אף שזמם להרוג לאבד ולהשמיד את כל ישראל, אבל בין כך וכך הרי לקח את לבוש המלך והלביש את מרדכי, והרכיבו כבעל עגלה ברחוב העיר, וקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך הפץ ביקרו. זכות זה, אשר פעם אחת בחייו המרושעים, נגע ונשא את הצדיק להראות את יקר גדלו ותפארתו, אף שהיה זה על אפו ועל חמתו, הוא הוא שעמדה לו שמבני בניו ילמדו תורה בישראל.

והלוא הדברים קל-וחומר. כל אחד מאתנו, עמך כולם צדיקים, אף שמפעם לפעם טועים והולכים שבי אחרי עצת היצר, הרי אין אנו גרועים מהמן ח"ו. ואם זוכים אנו לעשות למען הצדיק, אם נוגעים אנו - לו יהא פעם אחת - במנעול ביתם, וכל-שכן להידבק אליהם, להרכיבם ברחוב העיר להודיע לכל העולם גדלם ותפארתם, אזי לא יגע בו שום פגע ורע. וזה אשר יעמוד לנו שנהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יודע שמו ית"ש ולומדי תורתו לשמה...

מקורות: מורה מכ"ק מנן אלמור"ר שליט"א ב"קידוש היום" - פורים משנ"ט.

לאור ההלכה

עירוב וצורת הפתח (ג)

התורה - לשיטת רש"י. שהרי רוב העירות הגדולות שבעולם יש בהם הרבה יותר ממנין ששים-רבוא תושבים, ואלבא דהגר"מ פיינשטיין אין לדונם כה"ר כל שאין בהם ג' מיליון תושבים.

דעת המחבר

אמנם, כותב רבינו שליט"א, שכל זה הוא לרש"י שכתב בגדר רשות הרבים "עיר שמצויין בה ששים רבוא". אבל לא כן פסק המחבר בשולחן ערוך (סימן שמה סעיף ז), אלא כתב "שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים". הרי שלא קבע כלל להלכה ששיעור ששים-רבוא תלוי בעיר, ושכל העיר נעשית רשות הרבים, אלא דבעינן שיעברו ששים-רבוא ברחוב, בכל יום, וזו שתחשב לרשות הרבים.

גם הגר"מ פיינשטיין ז"ל הבין כן בפשטות לשון השולחן-ערוך, ותמה על זה, כי לא נמצא לשון זה בדברי כן ברש"י. ולכן הוצרך לפרש, שהמחבר אינו מיידי כלל ברשות-הרבים בתוך העיר, אלא קאי על דרך שבין עיר לעיר, שבזה בודאי בעינן שיעברו עליה ששים-רבוא.

ברם, רבינו שליט"א ביאר בזה, שהמחבר לא מעצמו כתב לשון זה, אלא מקורו בראשונים: עיין בלשון הר"ן (שבת כג, א מדפי הר"ף ד"ה אבל קשה) בשם ספר התרומה (הובא גם בח"י הרמב"ן שבת נז, א) שכתב שיהיו ס' רבוא עוברים שם בכל יום. וכן הוא בטור שם.

נמצא, שהראשונים עצמם דסבירא-להו שבעינן ששים-רבוא, פליגי בזה אם בעינן שיהיו הששים-רבוא עוברים ברחוב, או די שידורו ששים-רבוא בעיר: שיטת רש"י הוא דסגי במה שהששים-רבוא מצויין בעיר, ולא בעינן שיעברו בכל רחוב. אלא כל שיש בעיר ששים-רבוא תושבים הרי רחובות העיר משמשין להילוכם של התושבים. אבל שיטת הטור והשולחן ערוך הוא דלא סגי במה שהם דרים בעיר אלא בעינן שיעברו בתוך הרשות הרבים. ולדעתם, אין הגדר בזה שדי במה שהרחוב משמש להליכה של הששים-רבוא, אלא בעינן שיהיו עוברים בה בפועל, כי הליכתן בפועל משווה ליה רשות הרבים.

להלכה למעשה

בנוגע להלכה למעשה, רבינו בעל מנחת אלעזר ז"ע פסע אחרי פסק מרן המחבר, וכתב (ש"ת מנחת אלעזר חלק ג סימן ד בת"ד) שרק רחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, דבדואי ששים-רבוא בוקעין בו ביום, הם שנעשים לרשות הרבים. כי כאמור, זה תלוי בכל רחוב ורחוב. אבל רחוב שלא הולכים בה ששים רבוא, אין היא רשות הרבים. ולא יועיל לרחוב זו מה שברחוב אחרת הסמוכה לה יש עוד הולכים. ובדאי לא נוגע מה שדרים בהעיר ששים-רבוא, כי להלכה נקטינן שרק ברחוב גדול כזה אשר בדרך כלל הולכים בה בכל יום ששים-רבוא, זה נעשה רשות הרבים, ורק לזה צריכים דלתות להחירה.

מחנה ישראל במדבר. נמצא שיטתו, שמספר ג' מליון תושבים בעיר בגודל שטח של י"ב על י"ב מיל, הוי רשות הרבים.

והוכיח האגרות משה דששים-רבוא תלוי בעיר ולא בכל רחוב ורחוב, כי הלוא דין ששים-רבוא מדגלי המדבר ילפינן, ומסתברא שלא היו ששים-רבוא עוברים בכל רחוב ורחוב, אלא שבמחנה כולה - שהיתה י"ב מיל על י"ב מיל - היו נמצאין ששים-רבוא, ואם-כן יכולים למילף רק על עיר שהיא בשטח כזה - י"ב מיל על י"ב מיל, כשיש בה ששים-רבוא, נעשית כולה רשות הרבים. והיינו, שמצטרפין כל ההולכים בכל הרחובות למספר הששים-רבוא, כי מסברא ידעינן שרק אלו שבחוצות מצטרפין ולא אלה שבבתים, עיי"ש.

רבינו שליט"א כותב במכתבו לא"ש שקשה להבין מהיכתי תיתי ליה שהיו במחנה ישראל הרבה רחובות להילוך הרבים, דילמא היתה רק דרך המלך אחת שהיה בוקעין בו ששים-רבוא, ואם-כן שפיר מצינו למילף הילוך של ששים-רבוא באותו הרחוב [ועיין פני יהושע (שבת ה, ב ד"ה אמנם) שכתב דיש לומר שהמבואות במחנה ישראל לא היו בוקעים בהן ששים-רבוא... ולכן יש לומר שלא היה מחנה ישראל רשות הרבים, עיי"ש. וכן מפורש להדיא ברשב"ם ובנימוקי (בבא בתרא ס, א) שמחנה ישראל לא היה רה"ר, עיי"ש].

"ובכלל", כותב רבינו שליט"א, "נראה שקשה למילף על פי השערות (אפילו אם נכונות המה) שאינם מפורשים בש"ס או בראשונים. וידועה קושייה הראשונים (עיין רמב"ן שבת נז, א, ועוד) על שיטת רש"י דבעינן ששים-רבוא, איך ילפינן מדגלי המדבר מה שלא מבואר בש"ס [ועל רש"י מתרצים שמקור ס' רבוא הוא בש"ס (שבת נ, ב) ע"פ התוס' שם ד"ה כאן]. הרי שאין לחדש מעצמינו ילפותות בזה. ונראה שהוא-הדין לענין פרטי הילפותא עצמה, כגון האופן כיצד לחשב הששים-רבוא, לא ניתן למילף כלל מעצמנו".

רחובות העיר משמשין את תושביה

בשיטת רש"י שכתב שסגי במה שהששים-רבוא מצויין בעיר, מפרש כ"ק רבינו שליט"א דלא כהאגרות משה, כי בשיטת רש"י ס"ל לרבינו שליט"א דלא בעינן שיעברו הששים רבוא ברחובות העיר. אלא כל שיש ששים-רבוא דיורין בעיר, הלא נמצא שרחובות עיר זה משמשין להילוכם של ששים-רבוא תושבין אלו, ולכן כל הרחובות שרחבים ט"ז אמה, הם רשות-הרבים. ואין נפקא-מינה אם מתחלקים אנשי העיר לכמה רחובות או הולכים כולם באותו הרחוב, שבכל אופן רחובותיה של העיר משמשים להילוכם של הששים-רבוא תושבים, והוי רשות הרבים. וכן הוא בשר"ת אחיעזר (ח"ד סימן ח).

והנה לפי סברת רבי משה ז"ל שחידש בשי' רש"י שרק אלו שבחוצות מצטרפין ולא אלה שבבתים, ואשר לכן בעינן מספר של שלש מליון תושבים, יוצא קולא עצומה בדיני רשות הרבים מן

סיכמנו בפרק הקודם שהמחבר ונושאי-כליו נקטו להלכה כדעת רש"י, שרק כשיש ששים רבוא בוקעין בו הוי רשות הרבים. אכן, מוטל עלינו עוד לברר ולהגדיר באיזה אופן צריכים הששים רבוא להיות בוקעין בכדי שייחשב רשות הרבים. האם די בששים רבוא נמצאים בשטח של מדינה שלימה, וסגי שפרק-הזמן בו נספור האנשים יהיה במשך שנה וכדומה, שאזי ברור שכל מדינה בעולם ייחשב לרשות הרבים. או בעינן דוקא שהמקום בו סופרים את הששים-רבוא יהיה ברחוב אחד בעיר, ורק אלו העוברים בו במשך דקה אחת, אזי בטח שאין מקום בעולם שייחשב לרשות הרבים. ואכן, הרבה דנו הראשונים והפוסקים בזה:

דעת רש"י

רש"י בעצמו כתב (עירובין ו, א) שחשיבין ל"רשות הרבים... עיר שמצויין בה ששים רבוא... שדומה לדגלי מדבר" (וכעין זה הוא ברש"י בעוד מקומות). ומבאר הבית אפרים בדעתו (לפי דברי הריטב"א שם) ד"בעינן דרך סלולה לששים רבוא המצויין שם בקירוב מקום, ועוברים ושבים שמה בכל עת, עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, וכיון שבמדינתנו לא שכיח כהאי גוונא, פשיטא שלדעת רש"י אין בזה משום רה"ר". כלומר, שהששים רבוא צריכים להיות מצויין סמוך לדרך זה, ושיעברו וישתמשו באותו דרך תמיד, באופן שיתכן שכל הס' רבוא יעברו בו ביום אחד. הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מפרש אחרת. הוא מדייק (אגרות משה בחלק א א"ח ס' קלט) בלשון התוס' שאומרים (שבת סד, ב) "שאין לנו רשות הרבים גמור וכל רשות הרבים שלנו כרמלית היא" משום ש"אין מבואות שלנו רחבות ט"ז אמה, ולא ס' רבוא בוקעים בר". ומדקדק האגרות משה אי-התאמה בין לשון רבים בתחילת לשונם ללשון יחיד בסוף לשונם. שכתבו "אין מבואות שלנו רחבות ט"ז אמה - ולא ס' רבוא בוקעים בר", וכפי הדקדוק היה להם להמשיך ולכתוב "בוקעין בהן".

ועל-כרחו, כותב הגר"מ זצ"ל, צריכים לחדש "דבר חדש", ש"בוקעין בר" קאי על העיר כולה. כלומר, להלכה - לא בעינן שיהא ששים רבוא בכל רחוב ורחוב, ואף לא שישתמשו או יבקרו בכל רחוב מפעם לפעם. אלא מצרפים כל מבואות ורחובות העיר יחד, ואם בין כולם יש ששים רבוא בוקעין במשך שעות היום הוי כולן רשות הרבים. ופשוט, שכדי שיימצאו ס' רבוא ברחובותיה של העיר - צריכים מספר תושבי ודיירי העיר להיות הרבה יותר, כי לא כל אדם הדו בתוך העיר יוצא לרחבותיה. ומדעתיה הגדולה מחדש חישוב ואומדנא בזה, שרק א' מתוך ד' או ה' מתושבי העיר יוצא לרחובות. ולפי-זה, כדי שיהיו ששים רבוא ברחובות העיר בעינן פי ד' או ה' פעמים ככה תושבים בכלליות העיר, שמספרו יוצא כג' מליון תושבים. ועוד מחדש הגר"מ פיינשטיין ז"ל שגודל השטח של "עיר", הוא י"ב מיל על י"ב מיל, כגודל